

razpoloženja. Jaz pa sem bil slučajno sentimentalen. Tako otročji sem se zazdel samemu sebi! Preudaril sem, kaj sem nameraval, kaj sem dovršil. Šel sem k Pavli, da bi ji povedal tako in tako, resno in moško. Pridem tja — no, pa se zagrliva v mehko-sanjavem, sentimentalno-jokavem objemu . . . Ah kako bedasto, smešno je to! Ko je izgorela že vsa strast, je nastopila sentimentalnost; ko se je pijanec napil, se je zleknil na komolec in zajokal . . .

Zato sem se izognil svidenju s Pavlo in zato sem odšel brez slovesa.

Po poti pa sem mislil ves čas nanjo s tako silno in mogočno strastjo kot še nikoli, s tisto neutešljivo, nanovo razpaljeno strastjo, ki jo vzbudi in razžge v nas razdalja. In spet se je v vroči misli nanjo mešala mučna, neznosna skrb za mater, ki sem jo zapustil doma v negotovosti bolezni.

In spet je kipela strast in spet je rvala misel. Kakor v črnih kolobarjih se je vrtela, motala, gnetla ta čudovita, nepojmljiva zmes mojih možganov: to nerazrešljivo valovanje čustev in misli.

Vlak pa je hitel.

Tako sem se vrnil bolan in utrujen in prevaran nad samim seboj. In danes mi je pisala Pavla, da me ljubi . . . In jaz, glej, sem ji odgovoril, da jo ljubim, tako blazno-neumno in tako nezmiselno-divje da jo ljubim . . . in da jo tisočkrat prosim oproščenja za vse in oproščenja za svojo ljubezen . . . In zdaj . . . kamor pogledam — je noč. — —

Radivoj Peterlin:

Kje ste, ve radostne pesmi?

Kje ste, ve radostne pesmi,
pesmi veselega dne?
V uri vas tesni in resni
slišati hoče srce.

Naj mi vas poje ob cesti
ptič, ko na težko grem pot,
kadar grem svoji nevesti,
trmasti bedi nasprot.

Jos. Premk:

Krona v višavi.

(Dalje.)

II.

Manica je pogrnila mizo z belim prtom in na sredo mize je postavila šopek bujnih krizantem, ki so cvetele na njenem oknu. Zdaj so bile noči mrzle, slana je morila rože po vrteh in po polju, a Manica je skrbno čuvala svoje krizanteme; vsak večer jih je postavila v sobo in skrbno zaprla okno, da so bile še vse kot v žarkem poletju. A tisto jutro je odrezala cvet za cvetom, da je ostalo naposled samo par oskubljenih stebelc in bilk. In ustnice so se ji nasmehnile vsakikrat, ko je odrezala cvet, prav nikake žalosti ni bilo na njenem obrazu. Prinesla je še hrušek, ki jih je pripravil Jakob Klander že prejšnji dan, na rožnat krožnik jih je naložila lepo drugo poleg druge in dodala ob kraju rdečega grozdja, ki ga je nabrala že na vse zgodaj. Parkrat je odstopila za korak od mize in opazovala pazno, če je vse lepo naloženo in pripravljeno, nato je prinesla iz shrambe še velik kolač, ki je bil potrošen s sladkorjem, kot da ga je bil pobelil sneg. Ko je bilo na mizi vse v redu, se je ozrla po sobi in pazno ogledala vse do zadnjega kota. Pa ni bilo ničesar, kar bi se moralo še osnažiti ali očistiti, niti mrvice prahu ni bilo nikjer in vsa ropotija, ki se je valjala drugače pod klopjo ob peči, je izginila, da se je zdelo Manici, kot da je prišla v neko drugo, novo stanovanje. Šipe na oknih so bile umite, stara lončena peč se je svetila in še tiste tri kljukaste začetnice sv. treh kraljev na vratih je zbrisala prejšnji večer in jih zapisala na novo skrbno in lepo.

Ko je v spodnji sobi vse opravila, je skrbno zaprla vrata za seboj, da se dim, ki se je dvigal iz ognjišča, ni prikradel v sobo in odšla po stopnicah v podstrešnico, kjer je bivala vseh štirindvajset let, odkar se je preselila iz rodne hiše k sestri. Od začetka se ji je zdelo sobica skoro nekoliko preprostorna, tako nekam daleč so bile razmaknjene stene druga od druge, a ko jih je s časom okrasila z različnimi podobami, se ji je priljubila tako, da bi jo težko pozabila. Dvoje oken je gledalo tja proti zahodu, kjer se je potapljalo solnce zvečer za visoke hribe in sijalo v njeno sobico tako žareče, da so bila tla kot posuta s samimi cekini. Na levi ob vratih je stala belo

pogrnjena postelja, nekoliko od nje mizica polna najrazličnejšega blaga in ob oknu šivalni stroj, pri katerem je presedela Manica cele dneve. Samo včasih, ko si je nekoliko oddahnila, je pristopila k oknu in se zagledala skozi rože in cvetje tja v bližnje hribe, ki so se ji tako omilili, da bi se ne mogla ločiti od njih. Poleti so prepevali in ukali po njih pastirji, kakor bela meglica se je videla tūpatam visoko na zeleni trati čreda ovac, zjutraj in zvečer se je glasilo v dolino mehko zvonjenje od različnih podružnic. To so bili večeri, ko je bila zlatopoljska dolina kakor kraj miru in tihe sreče. Manica je slonela pri oknu in gledala tja gor k Sv. Ambrožu, ki je žarel v tonečem solncu kot oblit s krvjo, a nikoli ni zaželela, da bi se povzpela na tisti vrh in se razgledala daleč po svetu . . .

Tako so ji minevali dnevi počasi in enolično, brez vsakih velikih dogodkov, a ni ga bilo večera, da bi se ne naslonila na okno in zasanjala o preteklosti, o tistih srečnih dneh, ko se ji je zdela zlatopoljska dolina še vse lepša in je nosila v srcu toliko zlatih upov...

Takrat je bilo, ko je bil Dominik še študent in je prihajal domov o Božiču in Veliki noči in ostal v počitnicah doma cela dva meseca.

Zadnje leto je študiral v srednjih šolah. Sneg je padel tisto leto že o vseh svetih in ni skopnel do sv. Jožefa; o Božiču ga je bilo povsod do kolen in še više. Mrzli dnevi so bili, da je prišel malokdo na plano, in Jakob se je oglasil tisti dan pri Mohorjevih, da se nekoliko ogreje.

„Po Dominika grem,“ je pripovedoval — „letos zadnjikrat o Božiču, potem pojde na visoke šole ali bogve kam . . .“

In v glasu se mu je poznalo, da je ponosen na svojega mlajšega brata. Pripovedoval je o njem to in ono in ni ga mogel prehvaliti. Potem je kmalu odšel, a popoldne se je oglasil Dominik sam. V dolgi črni suknji je prišel, a je bil tako bled in slaboten, da se je zasmilil Manici v dno duše.

„Ti si bolan, Dominik,“ ga je opomnila skrbno; a Dominik je odkimal, slekel suknjo in sedel k peči, kakor navadno, kadar je prišel k Mohorjevim.

„Ali ste jaslice že napravili?“ je povprašal takoj, ker vseh osem let, kar je pohajal v mestne šole, je napravil pri Mohorjevih jaslice vedno on.

„Saj veš, da smo čakali tebe,“ je sladko opomnila Manica, ki je imela takrat osemnajst let in je bila ljubka in nežna kot roža v vrtu. „To je tvoje delo.“

In prinesla mu je na klop pastircev in vsega, kar je potrebno pri jasliah in sedla naposled poleg njega na nizek stol in mu pomagala izrezovati in graditi hlev in Betlehem na griču.

Mati Mohorka je postavila predenj, kakor vsako leto, kavo in kruh in potem vino in suhih hrušek. Dominik pa jim je pripovedoval o mestu in svojem učenju in o vsem, karkoli jih je zanimalo.

Ko so bile jaslice gotove, jih je pritrdil v kot, ostalo manj važno olepšanje pa je prepustil Manici.

Tako se je godilo vsako leto, ko je prišel na božične počitnice; a tisto zadnje leto je pritrdil sam tudi rožast prt, postavil luči in svečice in pripel velikega angela, ki ga je prinesel seboj iz mesta. In ko je odhajal, je obljubil, da pride zvečer zopet, mogoče z bratom Jakobom, mogoče sam, da pojdejo skupaj k polnočnici.

Manica je gledala v jaslice, da bi mati ne zapazila rdečice na njenem obrazu, a v srcu se ji je zganilo nekaj tako sladkega in prijetnega kot še nikoli . . .

In zvečer je prišel resnično. Prižgal je svečice pri jasliah in pel z njimi božične pesmi in bil tako dobre volje, da so se mu vsi čudili. Ko je mati hodila po izbi in okrog hiše, je škropil za njo z blagoslovljeno vodo, kar je drugače opravljal najstarejši Maničin brat. Po večerji so prišli sosedi in posedli okrog mize in po klopeh in pripovedovali zgodbe o davnih časih in daljnih deželah. Dominik je sedel v kot k peči poleg Manice in vsaj na videz poslušal verno kakor drugi. A Manici ni bilo do zgodb o čarovnicah in strahovih, najljubše bi je bilo, da bi bila z Dominikom sama v prijetnem polmraku in vživala nemoteno krasoto in srečo svetega večera. Sedela je tesno poleg njega in se naslanjala na njegovo ramo; a kadar je začutila v obrazu njegov topli dih, se je stresla in bilo ji je prijetno, da bi se razjokala, dasi sama ni vedela zakaj . . .

Sosed Klemen je pripovedoval pripovedko o zakleti kraljici in zmaju s sedmimi glavami. Vsi so ga poslušali zavzeto, komaj dihati so se upali, Manica pa je komaj slišala njegove besede, njena roka je počivala v Dominikovi.

„K polnočnici pojdeva skupaj, Manica,“ ji je šepnil tiho in Manica je prikimala in se mu ni upala pogledati v obraz.

Zunaj je bila mesečna noč, in mrzel zrak je bil razlit čez vso dolino. Tupatam se je svetilo v dalji razsvetljeno okno in črne sence so se majale po sneženi poljani od vseh strani proti farni cerkvi.

Dominik in Manica sta ostala daleč za drugimi, počasi sta hodila po sneženi stezi ob potoku, in Manici se je zdelo, da ni na

vsem božjem svetu krasnejše svete noči kakor v dolini zlatopoljski.

Na brvi, kjer so pripogibale snežene vrbe svoje težke veje skoro čisto k potoku, da se ni videlo nikamor, je Dominik nena doma obstal in jo prijel za roko. In ko se ji je približal s svojim toplim dihom, ni imela moči, da bi se obranila njegovemu poljubu.

„Manica, otrok moj zlati —“ ji je šepnil in pritisnil njen mrzli obrazek k svojemu.

Manica je zaihtela in mu položila glavo na prsi. —

Pri cerkvi je pozvonilo tretjič in po vsej zlatopoljski dolini se je razlegalo polnočno zvonjenje mogočno in svečano ...

Tako se je zgodilo, da je v Maničinem srcu živela tista noč ožarjena z najlepšimi spomini.

Težko je čakala velikih počitnic, da pride zopet in ostane v njeni bližini cela dva meseca.

In ko je prišel, se je manici zazdelo, da so z njegovim prihodom vzcvetele vse rože še lepše, da je postala dolina zlatopoljska še prijaznejša.

Bilo je na dan sv. Ane.

Manica je zgodaj vstala, se opravila praznično in se napotila k maši, kakor že dve leti na dan njenega godu k pol ure oddaljeni podružnici.

Z Dominikom sta se domenila že prejšnji dan natanko, kje se sestaneta in počakal jo je, ko se je vračala od maše nizdol po brdu pri visokem boru, kjer se je cepila steza. Par starikavih ženic je bilo še daleč zadaj in nobena ni videla, ko je zavila Manica ob boru na levo proti vinogradom, a ne nizdol v dolino.

Smehljaje ji je stopil nasproti Dominik. Po precej spolzki rebri sta zavila navzgor in obstala šele na vrhu vinograda, kjer je čepela nizka zidanica, porastla kroginkrog z vinsko trto.

Ko je Dominik odprl z velikim ključem težka vrata, ki so zajejala v zarjavelih tečajih rezko in cvileče, je obvel obadva prijeten hlad, ki se je širil po zidanici.

Sedla sta na kamenit prag in Manica se je zagledala v dolino.

„Pa reci, da niso lepe te naše gorice,“ je dejala in iztegnila roko v lahnem polukrogu. „Jaz bi ne hotela nikoli iz tega kraja. Glej, kako lepo se vidi vsa zlatopoljska dolina, še našo hišo razločim in tvoj dom se beli tam doli iz zelenja tako ponosno, kakor da hoče pokazati že hiša sama, da je rojen v njej — Dominik Klander, edini zlatopoljski študent.“

Dominik se je zasmejal in ji položil roko okrog vratu.

Manica se je rahlo naslonila nanj in je nadaljevala bolj tiho:

„Kadar končaš vse in boš imel službo, nikar drugam kakor v bližnji trg, da bova pohitela lahko vsako nedeljo tu sem na te prijazne griče in gledala po teh zelenih brdih kakor danes. In zvečer bova prihajala tu sem, ko je še vse lepše. Meni se zdi, da ni lepših večerov nikjer, nego so v teh naših goricah. Nikoli bi jih ne mogla pozabiti, pa če bi živela še v tako lepem mestu, in nikjer bi te ne mogla imeti tako rada, kakor tukaj, kjer je vse kakor ustvarjeno za naju. Glej, kako visoko gori je Sv. Ambrož; pravijo, da se vidi od tam po vsem Spodnjem Štajerskem, a tja gori bi ne hotela. Tu na teh nizkih gričih, tu je najlepše, in kako srečno bi živela s teboj, četudi v najsiromašnejši bajti.“

Dominik jo je poslušal molče in gledal v dolino in na svojo rodno hišo, ki je stala skoro popolnoma pod hribom.

„In ti bi ne hotela odtod, Manica?“ jo je povprašal in pogledal v smehljajoče oči.

„Odtod?“ je pomislila in se zagledala v ropotec, ki je bil pritrjen na visokem drogu sredi vinograda. „Mogoče, a bi se kmalu zopet vrnila.“

„A za vedno?“

„Ne, tega bi ne mogla,“ je odkimala.

„Niti z menoj?“

Pogledala mu je v oči in se mu lahno približala.

„Saj ne bo potreba, Dominik! Ti se povrneš in tukaj bova živela, ker drugod — tako se mi zdi, da bi bila nesrečna oba. Tujine se bojim in vseh, ki živijo v njej; a najina domovina je tako lepa in greh bi bilo, če bi se ločila od nje in jo pozabila.“

Dominik je nekoliko pomislil in nato je dejal:

„A vendar jih je toliko, ki so rojeni v dolinah še vse lepših mogoče kakor je zlatopoljska in med brdi še lepšimi, kakor so te naše gorice, pa so odšli v svet, med življenje in danes, ko so slavni, vem, da se ne spomnijo svojih rodni dolin, kjer bi jih ljudje ne razumeli in ne upoštevali. Ah, tudi v tujini je lepo, Manica, in tam spozna človek svet in življenje v vse drugačni luči. Lepa je dolina zlatopoljska, a najlepša samo za tistega, ki ni videl lepših od nje, in največjo srečo vživa v njej samo tisti, ki noče vedeti in videti, kaj je onkraj teh hribov... Jaz pa čutim vsako leto bolj in bolj, da v tej zlatopoljski dolini nečesa pogrešam — nekaj, kar da

življenju burnejši tek . . . Življenje tukaj se mi ne zdi življenje, ampak od rojstva do smrti enolično bivanje.“

Manica ga je pogledala pozorno in obraz se ji je zresnil.

„Tudi jaz sem bila v mestu skoro pol leta pri teti,“ je dejala — „a čakala sem komaj, da zapustim tiste ljudi. Tam je morda dom šuma in nemira, učenja in hrepenenja, a tukaj je dom miru in tihe sreče, dom srca.“

„Da, Manica, ti si rojena za te gorice, za ta mirni zrak, a jaz moram od tukaj, pa saj če se mi stoži se vrnem in ostanem.“

Manica ga je pogledala žalostno in dejala plaho in nemirno:

„Dominik, ti me ne ljubiš.“

„Zakaj misliš tako, Manica?“

„Ker hrepeniš v tisto življenje, ki sem ga jaz spoznala od daleč, a sem se ga prestrašila in se vrnila, da me ne okuži, ker potem bi te ne mogla ljubiti tako iskreno, kakor te sedaj . . . Zakaj ni poslal tvoj oče v mestne šole Jakoba, tebe pa obdržal doma? A tako mi odideš in se mi odtujiš . . .“

„Ne boj se, Mamica! Ti sodiš vse preostro. Tudi v onem življenju, ki je usojeno meni, je doma sreča in še popolnejša, kakor jo sanjaš tukaj. Ti hočeš, da bi ostal neznat, kakor je brat Jakob, da bi me poznala samo dolina zlatopoljska in jaz samo njo, a ne veš, da je v mojem srcu želja kot v polju rož. In kljub tem silnim željam in upom, ki jih nosim v svoji duši, te ljubim Manica in sem srečen, kadar sem pri tebi. Ko boš slišala govoriti o meni to in ono, ko boš čula izgovarjati moje ime z začudenjem, me boš ljubila še bolj, ker boš lahko ponosna, da sem se dvignil tako visoko . . .“

„A jaz se bojim, da te takrat ne bom mogla ljubiti kakor zdaj . . .“

„Zakaj ne, Manica?“

„Ker boš pozabil na to našo tiho dolino, kakor so pozabili, kakor si dejal, v svoji slavi in šumni sreči celo tisti, ki so rojeni v lepših dolinah, kakor je zlatopoljska in med lepšimi brdi, kakor so te naše gorice.“

Dominik jo je privel k sebi in jo držal v objemu. In Manica mu je ovila desnico krog njegovega vratu in ga gledala ponižno in proseče . . .

Nato sta počasi odšla v dolino. —

Tako dolgo, kakor tistikrat nista govorila nikoli več. Zadnji večer počitnic sta se sestala v mraku za Mohorjevo hišo, pod orjaškim hrastom, o katerem so pravili Zlatopoljčani, da je najstarejši

v celi dolini. Pa Dominik je bil nekako čemer in zamišljen, da je odšla Manica še bolj žalostna nego je prišla.

Drugo jutro je odšel, in Manica je ostala v zlatopoljski dolini sama s svojimi sanjami . . .

Čutila je, da ji tujina odtrga Dominika prej ali slej, in ko ga ni bilo ne o Božiču, ne v Veliki noči, ne prvo, ne drugo leto, je bila prepričana, da jo je popolnoma pozabil. A nikake jeze, nika-kega sovraštva ni gojila do njega; v njeni duši je živel še vedno ko takrat, ko mu je slonela na prsih gori v zidanici. Vedela je, da se tisti dnevi ne povrnejo nikoli več, da je bilo vse kakor lepe sanje; življenje in Dominikovo srce pa je bilo daleč od vsega . . . A Manica se je zavedala, da tega ni kriv Dominik, ki je bil dober in pravičen, dokler je bival v dolini zlatopoljski, samo tujina ji ga je odvzela in odtujili so ji ga ljudje, ki pojmujejo življenje drugače . . .

Tako je premišljevala Manica in žalovala za njm, ki ga je hotela ohraniti srečnega in dobrega.

In ni se razveselila kakor Jakob in oče Klander, če je pokazal župnik časopis, kjer je bilo pisano med drugimi tudi o njem to in ono, ker vedela je, da se s tem odtujaše bolj in bolj njej in vsej zlatopoljski dolini, kjer življenje ne pozna tistih visokih ciljev, do katerih se je napotil Dominik.

In ko ga je zagledala čez štiri leta, ko je prišel nenadoma in sta se oglasila z Jakobom tudi pri Mohorjevih, je spoznala, da so se uresničile njene boječe misli.

Gospod, ki je sedel za mizo z naočniki in polno rumeno brado, ni bil več tisti Dominik, ki je delal pri njih vsak Božič jaslice, njegove oči so bile vse preresne in preponosne, da bi se ozirale po skromnih zlatopoljskih domovih, njegova beseda je bila trda in mrzla in še roka, ki jo ji je podal, je bila hladna, kakor da je prišel iz kraja, kjer ne sijejo žarki sreče in gorke ljubezni. In vendar ni mogla, da bi ga ne pogledala kakor nekdanj, in morda mu je njen očitajoči pogled vzbudil v srcu kak neljub spomin, ker temno so gledale njegove oči in o tistih časih ni hotel spregovoriti besede. Vstal je kmalu in odšel, a vendar se je pri plotu ozrl in Manica se ni mogla premagati, da bi mu ne zamahnila z belim robcem. Vedela je, da ga razžali, a hotela mu je dokazati, da živi v njenem srcu še vse kakor nekdanj in bo živelo vedno, dokler bo dolina zlatopoljska dom miru in tihe sreče . . .

In čez par dni je dobila pismo, ki ga je razumela le napol, a je vendar spoznala Dominikove želje in se je razjokala kakor

otrok. V velikem rumenem kuvertu je bilo zápečateno in pisano z velikimi črkami, da je lahko prebrala vsako besedo brez težave.

Draga Manica!

Prišel sem, da se za hip oddahnem v dolini zlatopoljski, a ko sem odhajal, ni bilo v mojem srcu niti enega čustva, ki bi me še vezalo na vas, ki živite pozabljeni tam pod Sv. Ambrožem. Tudi jaz sem živel nekdam med vami, a tako se mi zdi, da je bilo to že davno, tam nekje v tistem življenju, ki je umrlo v meni, ko sem se zavedel svoje dolžnosti... Morda se čudiš tem besedam, morda so ti popolnoma tuje, a kako hočem drugače, ko čutim, da me z vami, moji Zlatopoljčani, ne veže ničesar več, da sem se prerodil in ste mi po duhu in besedi tujci. In tuje so mi vaše poljane in tuja vsa dolina zlatopoljska, ki je tako ozka in temna, da sem se prestrašil, ko sem hodil zopet po njenih stezah... Nikoli še niste videli prave solnčne luči, še slutili je niste in kako naj živim med vami v tistem težkem mraku?

Moja pot se vije k solncu, k najvišjim zvezdam, in kako naj vzamem seboj tebe, ki si vsa, kakor so ljudje v dolini zlatopoljski: otrok, ki še ni okusil sladke oranže in je zadovoljen z lešniki. Sama zadovoljnost, sama sreča je v vaših srcih, a ne veste, da zadovoljnosti in sreče še niste nikoli uživali!... Jaz pa jim hočem dokazati, ki tavajo v zlatopoljskem mraku, da se razgrinja čez njihove domove še črna noč in da so še daleč od zlate zore...

Tako sem nastopil pot, kakršne ni iz zlatopoljske doline še nikdo. Težavna je, a up na zmago je tako sladak, da se mi podvoje moči vsakikrat, ko pomislim, da pride konec, da pride čas, ko obstojim na vrhuncu, kamor jih je želelo že toliko, a so prišli komaj do tretjine, komaj do polovice in so omahnili in omagali. In takrat, ko bom stal nad vsemi, ki so se napotili z menoj na najvišji vrh, se ozrem tudi na dolino zlatopoljsko, da me spoznate. In spoznali me boste lahko, ker bom stal nad vsemi, dasi morda samo za hip, ker popotnikov je mnogo in vsi nosijo v srcu željo — doseči krono, ki se blesti nad najvišjim vrhom. In k tej kroni sem se napotil in Te nisem mogel vzeti seboj. Manica, ker ne poznaš njene krasote in bi se prestrašila poti, ki se vije k njej. Ti si otrok doline zlatopoljske, ki jokaš ob slavčevem petju in se veseliš lepih noči, otrok malenkosti in sanj in zato ne moreš z menoj, ki sem se poslovil od sanj. Samo ovirala bi me na tem težkem potu, zato je bolje, da si ostala tam, kjer ne hrepenite za najvišjo srečo in da se ne vidiva, dokler ne dosežem krone, ki je svetla tako, da bo

žarel njen blesk po vsej zlatopoljski dolini. Zato pozabi sanje, ki sva jih sanjala, ko še nisem poznal lepote življenja in nisem vedel za cilj, kamor vro sedaj vse moje želje.

Dominik.

Manca skoro ni verjela lastim očem, a ko se je zavedla popolnoma trpke resnice, je začutila, da ji je umrlo v srcu nekaj, kar je gorelo v njem s tako silnim plamenom. A lagala je sama sebi: še vedno so se vračali spomini, niso jih zatrli ne meseci, ne leta, ne tista grenka novica, da se je poročil tam nekje na Angleškem.

In skoro vsak večer so poromale njene misli v preteklost, dasi je skušala zatreti vsak spomin in pozabiti vse, kar se je zgodilo kot v sladkih sanjah tople pomladi, saj zdaj je prihajala že jesen — njeno lice ni bilo več cvetoče in čutila je, da se bliža starost.

Včasih so se ji zdeli dnevi dolgi, a ko je pomislila tisto jutro nazaj čez vse svoje mirno, zapuščeno življenje, čez vseh štiriin-dvajset let, ki jih je prebila v tisti sobici, skoro ni mogla verjeti, da je preteklo od tistega dne, ko ga je videla zadnjič, toliko časa . . .

In tudi tisto jutro, ko je bila njena sobica že vsa spremenjena in pripravljena zanj, je sedla k oknu in sklenila roki v naročju.

Nekako pusto se ji je zdelo sedaj tam notri, ko je bila miza tako prazna, ko so odnesli šivalni stroj in vse, kar je gledalo njeno oko toliko let; a misel, da se nastani v njej on, ki je končal svojo dolgo pot, jo je navdajala še z večjim strahom . . .

Natanko se je spominjala njegovih besed, da se ne vrne prej, dokler ne doseže krone, ki je svetla tako, da bo žarel njen blesk po vsej zlatopoljski dolini, dokler ne bo stal vzvišen nad vsemi, ki so se napotili z njim do zmage in slave . . . In sedaj je dosegel vse to, ker drugače bi se ne vrnil. — Bogve, s kako prezirljivim nasmehom se bo oziral po dolini zlatopoljski in vseh, ki žive v njej . . . prišel bo bogat z gospo v svili in zlatu, ki se ji bo morala klanjati ona kot dekla . . . s sinom ali hčerko, ki se bo sramovala v tako borno hišo. In ona bo morala gledati vse to s tako krutimi spomini v srcu in biti hvaležna, če ji bo hotel dati dobro besedo . . . Ne, tega ne bo mogla prenesti, dasi se je zgodilo vse tisto, kar živi v njeni duši že davno . . . A čutila je vendar, da bi se ne mogla ozreti v njo, ki uživa srečo, ki je bila namenjena in obljubljena edino njej! In morda ji je Dominik celo povedal, kako ga je ljubila, morda ve za vse njeno hrepenenje in upanje, in zdaj pride v svili, da se ji posmehne . . .

Manica je čutila, da bi ne mogla preživeti ž njo pod isto streho niti ene noči, kaj šele, da bi ji stregla in služila. In sklenila je, da ga počaka, da ga pozdravi, samo enkrat, da ga vidi mogočnega v svoji časti in slavi, a potem da odide k oženjenemu bratu.

A vse te temne in strašne misli je morilo v njeni duši upanje, da morda Dominik še ni dosegel, kar je želel, da še ni največji med vsemi, kar se jih je napotilo z njim; saj ko bi bil, kakor je prerokoval, bi se vendar ne vrnil v dolino zlatopoljsko in med nje, ki so neznatni in ne razumejo njegovih visokih ciljev... Mogoče je omagal, mogoče je celo spoznal svojo zmoto in zaželel nazaj, od koder je odhajal nekdanj s tolikimi upi...

In to je navdajalo Manico s sladkim veseljem, da so ji krožile ustnice, ko je pripravljala sobico zanj, pogosto v nasmeh.

In sedaj je bilo pripravljeno vse, še ogledalo je hotela premestiti na pripravnejši kraj, pa so se odprla vrata in gospodinja Cila ji je namignila z važnim obrazom.

„Kaj se mudiš, saj je tukaj že vse v redu, spodaj pa stoji gospod župnik in nikogar ni, da bi se razgovarjal!“

Manica je odšla za sestro po stopnicah in si je popravila v veži lase in predpasnik.

Sredi izbe je stal zlatopoljski župnik Andrej, rdečeličen in postaven, in tisti dan je bil v suknji z baršunastim ovratnikom, ki jo je imel le ob nedeljah in praznikih. Dišečo smodko je vrtel med prsti, in ko je vstopila Manica, je napravil proti njej dva koraka.

„Torej danes je tisti dan,“ je spregovoril glasno ko na prižnici — „da se izpolni Jakobova želja! Resnično, tudi jaz sem že obupal nad njegovo vrnitvijo, no, pa je prišlo drugače! Pokaži no, Manica tisto pismo, ki ga je pisal pred par dnevi, da ga preberem še enkrat. Za svoje sošolce sem se vedno zanimal in z Dominikom sva si bila dobra prijatelja, seveda vse to je bilo že davno, mogoče se me nič več ne spominja.“

In župnik Andrej je napravil par korakov do vrat in zopet nazaj.

„Da — skoro trideset let bo od tega,“ je mrmral in gledal resno izpod obrvi — „trideset let, lepa doba, kaj ne?“

Manica je prikimala in je iskala po miznici, a naposled je našla Dominikovo pismo in ga podala župniku.

Župnik Andrej si je nataknil naočnike in je stopil k oknu.

Včasih je zganil z ustnicami, kakor da mu v pismu ni kaj po volji, pa je zopet nagubančil čelo in se resno zagledal v črke. Naposled je skimal in ga položil na okno.

„Pravi, da je truden“, je dejal, ko je prečital in se obrnil proti Manici. „Veš, nekoliko čuden je ta vaš profesor, pa reci, kar hočeš. Pripoveduje, da ga človek ne razume, najrajši bi razmahnil svoja krila čez ves svet, a naposled se mu zazdi vse skupaj neumnost in pravi, da je truden . . . O ženi ne pove ničesar, ne o družini, no, saj morata biti kmalu tukaj.“

In župnik Andrej je potegnil iz žepa veliko srebrno uro in zadovoljno prikimal.

„Vsak čas morata priti, če se nista kje zamudila.“

„Jakob je rekel, da prideta naravnost in je naročil, če pridete vi poprej, da nekoliko počakate,“ je opomnila Manica kakor nekako v zadregi in polglasno dostavila: „Sedite gospod župnik, takoj se vrnem“.

Toda župnik Andrej ni sedel, ampak je nataknil naočnike in posegel zopet po Dominikovem pismu.

Ko ga je prečital drugič, se je zagledal skozi okno in ni trenil z očesom.

(Dalje prihodnjič.)

Radivoj Peterlin:

Jesenska.

Spet v deželi jesenski je radostni čas,
in spet v zlatu se bahajo gozdi,
odletele gosi so že divje od nas,
in izžeti že sladki so grozdi.

Že nad vrati zeleni vršiček visi,
in ovija se vinska ga trta,
šum kakor iz panja nasproti vrši
skozi vrata široko odprta.

Ej, prinesi mi vinca, kraljevi točaj,
naj leskeče se v zlatu mi čaša,
v moji duši kraljuje že pisani maj,
v njej se pesem pomladna oglaš.

